Euroopan parlamentti
2019-2024

Ulkoasiainvaliokunta

2023/2106(INI)

14.9.2023

MIETINTÖLUONNOS

Keski-Aasiaa koskevasta EU:n strategista
(2023/2106(INI))

Ulkoasiainvaliokunta

Esittelijä: Karsten Lucke

SISÄLTÖ

Sivu

PERUSTELUT 3

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS 4

PERUSTELUT

Keski-Aasia on Euroopan unionille strategisesti tärkeä alue. EU:n toiminta alueella perustuu vuonna 2019 hyväksyttyyn Keski-Aasian strategiaan, jossa keskitytään selviytymiskyvyn, vaurauden ja alueellisen yhteistyön edistämiseen.

Strategian hyväksymisen jälkeen alueeseen ovat vaikuttaneet merkittävät ulkoiset tekijät, kuten Venäjän laiton hyökkäyssota Ukrainaa vastaan, talebanin vallankaappaus Afganistanissa ja Kiinan maailmanlaajuiset tavoitteet sekä sisäinen epävakaus, erityisesti tammikuussa 2022 tapahtuneet väkivaltaiset levottomuudet Kazakstanissa, väkivaltaiset tukahduttamistoimet Tadžikistanissa sijaitsevan Vuoristo-Badahšanin autonomisella alueella marraskuussa 2021 ja toukokuussa 2022 ja Karakalpakian tasavallassa Uzbekistanissa heinäkuussa 2022 pidettyjen mielenosoitusten jälkeen sekä toistuvat yhteenotot Kirgisian ja Tadžikistanin rajalla.

Mietinnön tarkoituksena on käsitellä mahdollisuuksia ja haasteita, jotka liittyvät EU:n ja Keski-Aasian tiiviimpään yhteistyöhön maailmanlaajuisten ja alueellisten geopoliittisten muutosten yhteydessä.

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

Keski-Aasiaa koskevasta EU:n strategista
(2023/2106(INI))

Euroopan parlamentti, joka

– ottaa huomioon 15. toukokuuta 2019 annetun komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisen tiedonannon ”EU ja Keski-Aasia: uusia mahdollisuuksia kumppanuuden vahvistamiseen” (JOIN(2019)0009),

– ottaa huomioon 17. kesäkuuta 2019 annetut neuvoston päätelmät uudesta Keski-Aasian strategiasta,

– ottaa huomioon 19. syyskuuta 2018 annetun komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisen tiedonannon ”Euroopan ja Aasian yhteydet – EU:n strategian perusta” (JOIN(2018)0031),

– ottaa huomioon 1. joulukuuta 2021 annetun komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisen tiedonannon ”Global Gateway” (JOIN(2021)0030),

– ottaa huomioon tulokset Samarkandissa 17. marraskuuta 2022 pidetystä EU:n ja Keski-Aasian ulkoministerien 18. kokouksesta, jossa keskityttiin ratkaisujen löytämiseen yhteisiin haasteisiin,

– ottaa huomioon Tšolponatassa 2. kesäkuuta 2023 pidetyn toisen alueellisen korkean tason kokouksen jälkeen annetun Keski-Aasian valtionpäämiesten ja Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan yhteisen lehdistötiedotteen,

– ottaa huomioon Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Kazakstanin tasavallan välisen tehostetun kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen[1],

– ottaa huomioon kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen kumppanuuden perustamisesta Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Kirgisian tasavallan kesken[2],

– ottaa huomioon 13. kesäkuuta 2022 annetun komission ehdotuksen neuvoston päätökseksi Euroopan unionin ja Kirgisian tasavallan tehostetun kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen tekemisestä Euroopan unionin puolesta (COM(2022)0277 final),

– ottaa huomioon Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Tadžikistanin tasavallan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen kumppanuuden perustamisesta[3],

– ottaa huomioon Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Uzbekistanin

[1] EUVL L 29, 4.2.2016, s. 3.
[2] EYVL L 196, 28.7.1999, s. 48.
[3] EUVL L 350, 29.12.2009, s. 3.

tasavallan kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen kumppanuuden perustamisesta[4],

– ottaa huomioon 18. marraskuuta 2022 pidetyn EU:n ja Keski-Aasian kestäviä yhteyksiä käsittelevän konferenssin, 18.–19. toukokuuta 2023 pidetyn toisen EU:n ja Keski-Aasian talousfoorumin, 10. maaliskuuta 2023 järjestetyn neljännen EU:n ja Keski-Aasian kansalaisyhteiskuntafoorumin sekä 23.–24. helmikuuta 2023 pidetyn seitsemännen EU:n ja Keski-Aasian ympäristöä ja vesivaroja käsittelevän korkean tason konferenssin tulokset,

– ottaa huomioon EU:n rahoittaman ja Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin 30. kesäkuuta 2023 julkaiseman tutkimuksen ”Sustainable transport links between Europe and Central Asia”,

– ottaa huomioon 7. marraskuuta 2022 allekirjoitetun EU:n ja Kazakstanin välisen yhteisymmärryspöytäkirjan strategisesta kumppanuudesta raaka-aineiden, akkujen ja uusiutuvan vedyn alalla,

– ottaa huomioon Keski-Aasian valtioiden kanssa käytyjen ihmisoikeusvuoropuhelujen tulokset,

– ottaa huomioon aiemmat päätöslauselmansa Kazakstanista, Kirgisiasta, Tadžikistanista, Turkmenistanista ja Uzbekistanista,

– ottaa huomioon työjärjestyksen 54 artiklan,

– ottaa huomioon ulkoasiainvaliokunnan mietinnön (A9-0000/2023),

A. ottaa huomioon, että EU:n Keski-Aasian strategian vuonna 2019 tapahtuneen hyväksymisen jälkeen alueeseen ovat vaikuttaneet merkittävät ulkoiset tekijät, kuten Venäjän laiton hyökkäyssota Ukrainaa vastaan, talebanin vallankaappaus Afganistanissa ja Kiinan maailmanlaajuiset tavoitteet sekä sisäinen epävakaus, erityisesti tammikuussa 2022 tapahtuneet väkivaltaiset levottomuudet Kazakstanissa, väkivaltaiset tukahduttamistoimet Tadžikistanissa sijaitsevan Vuoristo-Badahšanin autonomisella alueella marraskuussa 2021 ja toukokuussa 2022 ja Karakalpakian tasavallassa Uzbekistanissa heinäkuussa 2022 pidettyjen mielenosoitusten jälkeen sekä toistuvat yhteenotot Kirgisian ja Tadžikistanin rajalla;

B. katsoo, että Keski-Aasia on EU:lle strategisesti tärkeä alue turvallisuuden, yhteyksien, energian ja raaka-aineiden saannin monipuolistamisen, konfliktien ratkaisemisen ja monenvälisen sääntöihin perustuvan kansainvälisen järjestyksen puolustamisen kannalta;

C. ottaa huomioon, että tehostetut kumppanuus- ja yhteistyösopimukset ovat uuden sukupolven sopimuksia, jotka ovat EU:n Keski-Aasian kanssa tekemän yhteistyön kulmakivi;

D. ottaa huomioon, että ensimmäinen EU:n ja Keski-Aasian johtajien kokous pidettiin Astanassa 27. lokakuuta 2022 ja toinen tällainen kokous Tšolponatassa 2. kesäkuuta

[4] EYVL L 229, 31.8.1999, s. 3.

2023; ottaa huomioon, että johtajien huippukokous on tarkoitus järjestää vuonna 2024; ottaa huomioon, että nämä kokoukset merkitsevät EU:n ja Keski-Aasian suhteiden vakiinnuttamista ja täydentävät nykyisten alueellisten vuoropuhelujen ja foorumien työtä;

EU:n yhteistyö Keski-Aasian kanssa

1. korostaa, että EU:lla ja Keski-Aasialla on edessään syvällisiä maailmanlaajuisia ja alueellisia geopoliittisia muutoksia, jotka antavat niille merkittävän sysäyksen tiivistää molempia osapuolia hyödyttävää yhteistyötä; kehottaa EU:ta tehostamaan yhteistyötään Keski-Aasian kanssa ottaen huomioon alueen geostrategisen merkityksen; pitää myönteisenä EU:n ja Keski-Aasian välisten korkean tason yhteyksien lisääntymistä, erityisesti Keski-Aasian valtionjohtajien ja Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan välisiä kokouksia, sekä EU:n Keski-Aasiaan nimitetyn erityisedustajan työtä; suhtautuu myönteisesti aikomukseen hyväksyä EU:n ja Keski-Aasian yhteinen etenemissuunnitelma vuoropuhelun ja yhteistyön edistämiseksi tietyillä aloilla; kannustaa EU:ta jatkamaan sellaisten poliittisten ja taloudellisten uudistusten edistämistä, joilla vahvistetaan oikeusvaltioperiaatetta, demokratiaa, hyvää hallintotapaa ja ihmisoikeuksien kunnioittamista;

2. panee merkille, että Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan on heikentänyt sen asemaa alueella ja kannustanut Keski-Aasiaa jatkamaan yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa ja että nämä toimijat ovat tehostaneet yhteistyötään Keski-Aasian kanssa; korostaa, että EU:n olisi hyödynnettävä tätä tilaisuutta molempia osapuolia hyödyttävän yhteistyön edistämiseksi;

3. toteaa, että Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan ja sen seuraukset merkitsevät sekä haasteita että mahdollisuuksia Keski-Aasian valtioille, jotka ovat perinteisesti ylläpitäneet tiiviitä suhteita Venäjään; ilmaisee syvän huolensa siitä, että Keski-Aasian valtiot kiertävät Venäjän vastaisia EU:n pakotteita, joiden tarkoituksena on lopettaa Ukrainan sota; kehottaa Keski-Aasian valtioiden, erityisesti Kazakstanin, Kirgisian ja Uzbekistanin, viranomaisia tekemään tiivistä yhteistyötä EU:n ja erityisesti sen pakotelähettilään kanssa;

4. muistuttaa tehostetun kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen keskeisestä roolista Keski-Aasian valtioiden kanssa tehtävän yhteistyön kehyksenä; panee huolestuneena merkille, että Kirgisian kanssa tehty tehostettu kumppanuus- ja yhteistyösopimus, jota koskevat neuvottelut saatiin päätökseen vuonna 2019, on edelleen allekirjoittamatta; kehottaa neuvostoa ja komissiota ratkaisemaan avoinna olevat kysymykset ja allekirjoittamaan tehostetut kumppanuus- ja yhteistyösopimukset Kirgisian ja Uzbekistanin kanssa viipymättä, jotta parlamentti voi käyttää näiden sopimusten ratifiointiin liittyviä oikeuksiaan; korostaa, että jos tällaisia sopimuksia ei allekirjoiteta neuvottelujen päättymisen jälkeen, EU:n uskottavuus maailmanlaajuisena toimijana joutuu kyseenalaiseksi;

Alueellinen yhteistyö

5. korostaa kestävää kehitystä, yhteyksiä, energiaa, kriittisiä raaka-aineita ja turvallisuutta koskevan molempia osapuolia hyödyttävän yhteistyön suuria mahdollisuuksia, sillä

Keski-Aasia on keskeinen alue idän ja lännen välisten yhteyksien kannalta; korostaa, että Global Gateway -strategian onnistumiseksi EU:n on tuettava kunnianhimoisia suunnitelmiaan teoilla ja otettava käyttöön varoja; korostaa, että on tärkeää kehittää Kaspianmeren alueen liikennekäytävä vaihtoehtoiseksi yhteydeksi Aasian ja Euroopan välille ja pyrkiä houkuttelemaan investointeja ja poistamaan Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin tutkimuksessa yksilöidyt pullonkaulat;

6. panee merkille Keski-Aasian valtioiden pitkäaikaiset tiiviit suhteet Afganistaniin ja niiden kehittyvän käytännön yhteistyön talebanien kanssa, mitä ne eivät kuitenkaan tunnusta vuoden 2021 vallankaappauksen jälkeen; korostaa, että Keski-Aasian valtioilla on keskeinen rooli Afganistanin vakauden varmistamisessa tarjoamalla humanitaarista apua, sähköä, kaupankäyntimahdollisuuksia ja yhteisiä yhteyshankkeita; kannustaa EU:n Afganistanin-erityislähettilästä jatkamaan tiivistä yhteistyötä Keski-Aasian valtioiden vastaavien tahojen kanssa osana EU:n ja Keski-Aasian Afganistania koskevaa vuoropuhelua; toteaa, että Keski-Aasia on ratkaisevan tärkeä alue uskonnollisten ääriliikkeiden, terrorismin ja huumekaupan verkostojen hillitsemiseksi ja että siihen kohdistuu lisää muuttopainetta Afganistanin meneillään olevan humanitaarisen kriisin vuoksi;

7. korostaa EU:n roolia alueen merkittävänä avunantajana; korostaa, että on tärkeää omaksua yhtenäinen Team Europe -lähestymistapa, koska näin voidaan luoda synergioita ja maksimoida toteutettujen toimien vaikutus ja esitellä monenvälisen yhteistyön hyötyjä; korostaa tarvetta varmistaa EU:n avun ja investointien näkyvyys;

8. toteaa, että ilmastonmuutos, väestönkasvu ja taloudelliset tarpeet aiheuttavat kasvavaa painetta Keski-Aasian vesivaroille; korostaa tarvetta tiivistää alueellista yhteistyötä tässä asiassa tuotantoketjun alku- ja loppupään maiden välillä vesivarojen jakelua ja käyttöä koskevien konfliktien ehkäisemiseksi; pitää myönteisinä alueellisia foorumeja, kuten Araljärven ennallistamisen kansainvälistä rahastoa, jotka kannustavat Keski-Aasian valtioiden väliseen vuoropuheluun ja yhteistyöhön; muistuttaa, että EU:n ja Keski-Aasian välinen ympäristövuoropuhelu käynnistettiin Araljärven vakauttamisen tukemiseksi ja vesivarojen paremman hoidon edistämiseksi;

Demokratia ja ihmisoikeudet

9. kehottaa Keski-Aasian valtioita noudattamaan demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskevia velvoitteitaan ja toteaa, että tämä on myös kumppanuus- ja yhteistyösopimusten ja yleisen tullietuusjärjestelmän (GSP Plus) mukaista; korostaa, että on tärkeää pitää yllä säännöllisiä ihmisoikeusvuoropuheluja Keski-Aasian valtioiden kanssa, koska nämä vuoropuhelut ovat väline, jolla edistetään ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamista, ja foorumi, jolla voidaan tuoda esiin huolestuttavia kysymyksiä; kehottaa EU:n edustustoja ja jäsenvaltioiden edustustoja Keski-Aasiassa jatkamaan aktiivista roolia tilanteen seurannassa paikan päällä, tekemään yhteistyötä ihmisoikeuksien puolustajien kanssa ja reagoimaan ihmisoikeusloukkauksiin ja poliittisesti motivoituun vainoon muun muassa osallistumalla oikeudenkäynteihin ja vierailemalla poliittisten vankien luona;

10. korostaa Keski-Aasian perustavanlaatuisia demokraattisia puutteita, jotka ovat sitkeitä, ja korostaa, että kansalaisyhteiskunnalla voi olla tärkeä rooli uudistusten ja hyvän

hallintotavan tukemisessa alueella; pitää valitettavana kansalaisjärjestöjä ja tiedotusvälineitä koskevissa lainsäädäntöaloitteissa omaksuttua rajoittavaa lähestymistapaa, joka vähentää kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia; toteaa, että Keski-Aasian valtioiden väestö on nuorta ja dynaamista, ja heille olisi annettava mahdollisuus osallistua mielekkäällä tavalla maidensa tulevaisuuden muovaamiseen; suhtautuu myönteisesti EU:n ja Keski-Aasian kansalaisyhteiskuntafoorumin toimintaan ja kehottaa EU:ta lisäämään tukeaan kansalaisyhteiskunnalle;

11. panee merkille tarpeen parantaa Keski-Aasian kykyä torjua disinformaatiota edistämällä riippumattomia tiedotusvälineitä ja sisältöä paikallisilla kielillä, parantamalla medialukutaitoa ja järjestämällä kohdennettuja kursseja paikallisille toimittajille; on huolissaan toimittajien ja bloggaajien pidätyksistä ja riippumattomien tiedotusvälineiden sulkemista koskevista uhkauksista; painottaa, että toimittajien, riippumattomien bloggaajien ja ihmisoikeuksien puolustajien oikeuksien kunnioittaminen on varmistettava, että heitä on suojeltava häirinnältä, painostukselta ja uhkailulta ja että kaikki heihin kohdistuvat hyökkäykset on tutkittava;

12. on huolissaan siitä, että sukupuoleen perustuva väkivalta, vähemmistöjen ja hlbtiq-henkilöiden syrjintä ja häirintä ovat edelleen yleisiä Keski-Aasiassa, ja kehottaa Keski-Aasian hallituksia estämään nämä ihmisoikeusloukkaukset asianmukaisilla laeilla ja toimenpiteillä;

13. korostaa, että EU:n olisi hyödynnettävä myönteistä kuvaansa Keski-Aasiassa osallistumalla enemmän kulttuuri- ja julkisuusdiplomatiaan; kehottaa edistämään ihmisten välisiä yhteyksiä ja liikkuvuutta, tarjoamaan mahdollisuuksia koulutukseen ja tieteeseen Erasmus+ -ohjelman ja Horisontti 2020 -ohjelman kautta ja lisäämään matkailua;

°

° °

14. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle, komissiolle ja komission varapuheenjohtajalle / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle sekä Kazakstanin, Kirgisian, Tadžikistanin, Turkmenistanin and Uzbekistanin presidenteille, hallituksille ja parlamenteille.